

(ארצ'י) קוקרן מגיע לשיקום¹

ד"ר מיכל כץ לוייר

ד"ר מיכל כץ-לוייר, החוג לפיזיותרפיה, אוניברסיטת תל אביב

"יחידות קוקרן" למחקר בו ההיענות נעה בן 95%-100%. אחוז הענות נמוך מ 90% קיבל ניקוד שלילי והוגדר כ"בלתי מתקבל על הדעת". קוקרן עבד קשה מאד בניסיון להפחית, עד להעלים, אפשרות להטיה במחקר. במקרה זה הטייה הנובעת מתת קבוצה סלקטיבית מאוכלוסיית היעד של המחקר -²(Selection Bias).

מתברר שקוקרן מגיע לשיקום. מעתה, אחת לשלושה חודשים נקבל ממנו דרישת שלום שכן חטיבת השיקום בספריית קוקרן תפרסם בעיתוני שיקום שונים, סיכומים קצרים ומסקנות מסקירות בתחום שלנו. מתנדבים מארצות שונות מתחום השיקום אוספים, מנתחים, מסכמים ומפיצים סיכום קצר או ארוך יותר של ידע, תוך שמירה על כללים מוגדרים המפורטים בספריית קוקרן.

ספריית קוקרן אימצה את שמו ודרכו של קוקרן האיש העניו, הרופא עם החזון, שמנסה לבסס רפואה איכותית על סמך ניסויים קליניים איכותיים, כדי להביא למערכת בריאות יעילה ושוויונית. הקבוצה ענווה באופן פעולתה. סקירות ענק, מתנדבים בכל העולם פועלים ביחד, למטרה אחת. כל אחד תורם מידיעותיו, מיכולותיו, למטריה הענקית של סינון, עיבוד והנגשת ידע לכולנו. הקבוצה לוקחת שאלה "מהחיים" המקצועיים כמו: האם תכנית למניעת נפילות המתמקדת במספר גורמי סיכון לנפילה, יעילה במניעת נפילות אצל מבוגרים החיים בקהילה (סקירה מיולי 2018). הקבוצה מנגישה את הידע הקיים ומסכמת במשפט. כך, כל מטפל שהשאלה הזו נוגעת למטופליו יוכל לקבל תשובה מושכלת מתומצתת האם יעיל לטפל בדרך זו, או אולי כדאי אחרת. <https://rehabilitation.cochrane.org/evidence>

היסודיות האופיינית לקוקרן האיש מקבלת ביטוי בפעילות הקבוצה. הקריטריונים לאיכות מחקרים הנכללים בסקירה חמורים. והטיות? למשל, כדי להתמודד עם הטיית פרסום הסקירות לוקחות בחשבון תוצאות מחקרים שלא פורסמו ותוצאות שליליות. התמזלנו, (ארצ'י) קוקרן מגיע לשיקום.

מי הוא קוקרן שעל שמו הספרייה?

ארצ'י קוקרן היה רופא בריטי. איש עניו. מאד עניו. מי שרוצה לקרא מאמר על ענווה ייחנה (מאד) לקרא את המאמר Cochrane, A. L. (1984). *Sickness in Salonica: my first, worst, and most successful clinical trial. British medical journal (Clinical research ed.), 289(6460), 1726.*

לא רק עניו, קוקרן היה רופא עם חזון. בספר בן כ 100 עמודים שטח קוקרן את דעתו על מהי רפואה איכותית ומהי מדיניות בריאות יעילה ושוויונית;

Cochrane, A. L. (1972). *Effectiveness and efficiency: random reflections on health services* (Vol. 900574178). London: Nuffield Provincial Hospitals Trust.

בנוסף, קוקרן היה חוקר יסודי שדגל בניסויים קליניים מבוקרים ככלי לקבלת החלטות מושכלות. דוגמה אחת ליסודיות זו היא מדד "יחידות קוקרן". מדד למידת היענות של מועמדים מתאימים למחקר, להשתתף בו. "יחידת קוקרן אחת" הוענקה למחקר בו אחוז ההיענות נע בין 91%-95% ושתי

¹ סמל ספריית קוקרן; מציג תמונת meta-analysis של שבעה ניסויים מבוקרים לשימוש בסטרואידים לנשים שצפויות ללדת קודם לזמן. הניסוי הראשון ב-1972 והאחרון ב-1991. הסיכום מציג תוצאות חיוביות לטיפול - ירידה בתמותת תינוקות.

² בכלל, כשאנו אומרים שבמחקר ישנה "הטיה" (Bias) מציגים שם משפחה כללי, לכל מצב בו קיימת מגמתיות באיסוף, ניתוח, הסבר, פרסום או סקירה של נתונים. מגמתיות זו עלולה להוביל למסקנות שהן שונות באופן שיטתי מהמציאות. אנו איננו יודעים כמה רחוק ולאיזה כיוון התרחקו נתוני המחקר ומסקנותיו מהאמת-המציאות.